

Άρθρα και Έρευνες
«Ο ξένος, ο άλλος, εγώ!»

Άρθρα και Έρευνες «Ο ξένος, ο άλλος, εγώ!»

«Εγώ, στη θέση ενός παιδιού με νοητική καθυστέρηση»

της Γιάννας Νταρίλλη

Νηπιαγωγός, Μετεκπαιδευόμενη στην Ειδική Αγωγή

[...] Άλλοι με λυπούνται γιατί δεν μπορώ να είμαι αυτό που απαιτεί η κοινωνία να είναι ο άνθρωπος, χαλάω λίγο την εξιδανικευμένη εικόνα του ατόμου που πρέπει να είναι έξυπνος και όμορφος. Όμορφος δεν ξέρω αν είμαι. Μάλλον το ύφος μου δεν μαρτυρά κάτι τέτοιο. Πάντως έξυπνος, όχι. Άλλοι αδιαφορούν για την ύπαρξή μου, σαν να μην υπάρχω. Άλλοι γελούν μαζί μου, γιατί υπάρχουν και τέτοιοι. Άλλοι αναρωτιούνται γιατί με άφησαν να ζήσω. Έχω ακούσει πολλές φορές να μιλούν για κάποιο Καιάδα. Έτσι λένε θα ήταν καλύτερα. Δεν θα υπέφεραν και οι γονείς μου.

Ρωτάτε αν με πειράζει; Τι να σας πω; Μπορεί να μην τα καταλαβαίνω όλα, αλλά αισθάνομαι. Αισθάνομαι αυτές τις κλεφτές ματιές, τον οίκτο, τη δυσφορία, το βάρος, την ανία, την απέχθεια, όπως αισθάνομαι και την τρυφερή αγκαλιά της μάνας μου και τα νανουρίσματά της.

[...] Στο σπίτι όλοι με θεωρούν ανίκανο. Νομίζουν ότι δεν μπορώ να κάνω τίποτα. [...] Εκείνο που με θυμώνει πιο πολύ είναι ότι νομίζουν πως δεν έχω ανάγκη τον κόσμο. Εντάξει, ξέρω ότι πολλές φορές ντρέπονται για μένα, αλλά εμένα μ' αρέσει να είμαι έξω, να αισθάνομαι τη ζωή παρά να είμαι κλεισμένος όλο μέσα στο σπίτι. Σαν φυλακή είναι το σπίτι. Και πρέπει να το καταλάβουν. Γι' αυτό όταν είμαι έξω μ' αρέσει να με προσέχουν. Κι αφού δεν μπορώ να κάνω αυτά τα έξυπνα πράγματα που κάνουν τα άλλα παιδιά για να τα προσέχουν οι άλλοι, κάνω ό,τι μπορώ, αρκεί να γίνομαι το επίκεντρο και να ασχοληθούν λίγο και με μένα. Φωνάζω δυνατά, ουρλιάζω, δαγκώνω τα χέρια μου, πάντως βρίσκω τρόπους για να τους κάνω να ασχολούνται μαζί μου.

Πολλές φορές με πηγαίνουν στο παιδότοπο. Εκεί πια είμαι το σκιάχτρο. Οι άλλοι γονείς αρπάζουν τα παιδιά τους μακριά μου αν τύχει και κανένα παιδί με πλησιάσει. Θαρρείς και θα κολλήσουν την αρρώστια της καθυστέρησης. Καλά δεν τους έχει μάθει κανείς πως πρέπει να μου φέρονται;

[...] Δεν θέλω να αισθάνομαι πως είμαι η «μοίρα» των γονιών μου και θα ήθελα να μου μάθαιναν να κάνω κάποια πράγματα για τον εαυτό μου και ίσως χαιρόντουσαν μ' αυτά που θα κατάφερα. Ήθελα να συμμετέχω στις οικογενειακές στιγμές. Να ζω τη χαρά και τη λύπη τους. Να μου μιλάνε και να με αγγίζουν χωρίς φόβο. Να μη με σιχαίνονται. Στο κάτω-κάτω δεν ήταν επιλογή μου να γεννηθώ έτσι. Δεν ξέρω τι έφταιξε, αλλά γιατί θα πρέπει να δώσουμε μια εξήγηση σ' αυτό; Γιατί να μην αποδεχτούμε την κατάσταση, να συμφιλιωθούμε και να προσπαθήσουμε να βρούμε ένα τρόπο να επικοινωνήσουμε, να νιώσουμε τη χαρά της ψυχικής επαφής που δεν εμποδίζεται από κανέναν δείκτη νοημοσύνης;

[...] Μακάρι να μπορούσαν να καταλάβουν πως αυτό που έχω περισσότερο ανάγκη είναι η συντροφιά των παιδιών, η αποδοχή αυτού που είμαι πραγματικά, διαφορετικός, ναι, αλλά όχι απαραίτητα μίασμα. Δεν θέλω να με πιέζουν να μαθαίνω πράγματα που δε με ενδιαφέρουν και δεν τα καταλαβαίνω και ούτε πρόκειται να τα καταλάβω. Μπορώ να είμαι χαρούμενος και ευτυχισμένος μέσα από την επικοινωνία με τους δασκάλους, αν πραγματικά θελήσουν να μάθουν ποια είναι αυτά που με ενδιαφέρουν. Μπορεί να φαίνονται απλοϊκά για εκείνους, για μένα όμως είναι σημαντικά. Είναι η δική μου ζωή, ο δικός μου λόγος ύπαρξης.

Πηγή: Επιστημονικό Περιοδικό «ΚΟΙΝΩΝΙΑ και ψυχική ΥΓΕΙΑ»

Από τον αρχαίο θεσμό της φιλοξενίας στο σύγχρονο εφιάλτη της ξενοφοβίας: Οι ψυχολογικές ρίζες του ρατσισμού

της Λίζας Βάρβογλη

Από τον Ξένιο Δία που προστάτευε τους ξένους και τον αρχαίο θεσμό της φιλοξενίας, που θεωρούσε το πρόσωπο του ξένου ιερό, έγινε ένα τεράστιο ψυχολογικό άλμα και το κοινωνικό - πολιτισμικό - ψυχολογικό μας εκκρεμές σήμανε την ώρα της ξενοφοβίας, όπως δείχνουν και τα αποτελέσματα της πρόσφατης έρευνας της Κάπα Research. Η Παγκόσμια Ημέρα Κατά του Ρατσισμού έρχεται να μας θυμίσει τα ίσα δικαιώματα των ανθρώπων κατ' αρχήν στη ζωή και στην αξιοπρέπεια και κατά δεύτερο λόγο να μας φέρει αντιμέτωπους με τα στερεότυπα και τις στάσεις μας απέναντι στους «διαφορετικούς».

Γενιές ολόκληρες Ελλήνων μεγάλωσαν με στερεότυπες απειλές του τύπου «φάε τη σούπα σου γιατί θα έρθει να σε πάρει ο γύφτος» ή «αν δεν κάτσεις καλά θα σε φάει ο αράπης», με παραδείγματα προς γνώση και συμμόρφωση από πολιτισμικές, κοινωνικές, θρησκευτικές ή άλλες μειονότητες. Στις ημέρες μας αυτές οι απειλές ξεθώριασαν και έχασαν την πειθώ που κάποτε είχαν αλλά αντικαταστάθηκαν από άλλες που αντλούν από διαφορετικές ομάδες. Οι σπόροι του ρατσισμού εμφυτεύονται από πολύ νωρίς στην κοινωνική συνείδηση του ατόμου και γίνονται μέρος της ψυχосύνθεσής του και της στάσης του απέναντι στους άλλους. Γιατί όμως οι άνθρωποι γίνονται ρατσιστές; Γιατί κατά τα άλλα καλοί, κοινωνικοί, ανοιχτόκαρδοι και εξυπηρετικοί άνθρωποι γίνονται ξαφνικά εμπνευστές τέτοιων στερεότυπων απειλών και στη συνέχεια γίνονται δύσπιστοι και εχθρικοί απέναντι στους ξένους;

* Μιλώντας στα παιδιά

Ο φόβος του διαφορετικού και του αγνώστου αποτελεί τον καταλύτη μιας ψυχολογικής διαδικασίας που στηρίζεται στην αρχή της ομοιότητας. Οι όμοιοι με εμάς ανήκουν στην ίδια ομάδα και επομένως είναι ακίνδυνοι. Ο αλλιώτικος, ο ξένος, εμπεριέχει εξ ορισμού το διαφορετικό και κατ' επέκταση το επικίνδυνο. Ακόμη και αν ο φόβος της επικινδυνότητας απορριφθεί, ο διαφορετικός τρόπος ζωής και η εμφάνιση είναι αρκετά για να κριθούν κατώτερα από τα δικά μας και επομένως να απορριφθούν. Έτσι δημιουργούνται προκαταλήψεις που υψώνονται σαν φράγμα ανάμεσα στους διαφορετικούς ανθρώπους.

Ζούμε σε μια αυξανόμενα πολιτισμικά πλουραλιστική κοινωνία αλλά οι γονείς και οι δάσκαλοι μιλάνε πολύ λίγο στα παιδιά για τον ρατσισμό. Τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι η στάση των ενηλίκων «δεν μιλώ για την προκατάληψη, άρα δεν υπάρχει» ουσιαστικά την ενθαρρύνει. Σε έναν ιδανικό κόσμο οι γονείς διδάσκουν στα παιδιά τους να έχουν πολιτισμική «αχρωματοψία» αλλά όταν οι γονείς παραμένουν σιωπηλοί κάποιοι άλλοι θα επηρεάσουν τα παιδιά. Τα παιδιά νιώθουν άνετα με παιδιά που είναι όμοια με αυτά και η παραμονή στην κοινή ομάδα τους δημιουργεί ένα αίσθημα ασφαλείας. Παραδόξως αυτό δεν ισχύει μόνο για ομοιογενείς ομάδες. Έτσι «δεμένες» ετερογενείς ομάδες σαν αυτές μιας σχολικής τάξης, όπου η έμφαση είναι στη φιλία και

όχι στην εθνικότητα, μπορεί να εμπνέουν αίσθηση ασφαλείας. Έρευνες δείχνουν ότι η εχθρότητα απέναντι σε διαφορετικές ομάδες αρχίζει από πολύ νωρίς, από τριών μόλις ετών, και η πολιτισμική ταυτότητα της πλειονότητας αποφασίζει ποιος είναι έξω και ποιος μέσα. Ο παράγοντας-κλειδί για την πρόληψη του ρατσισμού είναι η συζήτηση γύρω από αυτόν. Η έλλειψη διαλόγου στο σπίτι και στο σχολείο ενθαρρύνει τα αρνητικά στερεότυπα.

* Ξεκινώντας τη συζήτηση

Ως συντονίστρια ενός ευρύτερου σχολικού προγράμματος για τη μείωση των προκαταλήψεων και του ρατσισμού είχα την τύχη να παρακολουθήσω σε ένα νηπιαγωγείο της Βοστώνης την ακόλουθη σκηνή: ένα παιδάκι ρώτησε «κυρία, γιατί υπάρχουν άνθρωποι με διαφορετικό χρώμα;». Αυτή ήταν μια κρίσιμη στιγμή που θα μπορούσε να διαμορφώσει τη στάση αυτού του παιδιού για την υπόλοιπη ζωή του. Η δασκάλα ζήτησε από το παιδάκι να βγάλει το μπλοκ ζωγραφικής του και τους μαρκαδόρους του και να ζωγραφίσει μια εικόνα με ένα μόνο χρώμα. Όταν τελείωσε τον ρώτησε αν του άρεσε η ζωγραφιά του. Χωρίς δισταγμό απάντησε όχι γιατί ήθελε να βάλει περισσότερα χρώματα. Η δασκάλα τού εξήγησε ότι αυτό ακριβώς ήθελε και η φύση, να δημιουργήσει πολλά και διάφορα είδη με αλλιώς χρώματα. Του θύμισε τα λουλούδια με τα διαφορετικά σχήματα, χρώματα και αρώματα που παρ' όλα αυτά είναι ίδια και τα αποκαλούμε όλα λουλούδια. Μίλησαν και για τους ανθρώπους που είναι ανάλογοι με τους μαρκαδόρους του, όλοι φτιαγμένοι από το ίδιο υλικό αλλά με άλλο χρώμα. Η απάντηση του φάνηκε ικανοποιητική γιατί δεν επέμεινε αλλά έτρεξε πίσω στις περιπέτειες και ασχολίες του πεντάχρονου κόσμου του.

Γονείς ή δάσκαλοι και παιδιά μπορούν να ξεκινήσουν τη συζήτηση για τις προκαταλήψεις, τον ρατσισμό και τον πολιτισμικό πλουραλισμό με τις παρακάτω ερωτήσεις: Τι σημαίνει πολιτισμικός πλουραλισμός; Γιατί είναι σημαντικός; Θέλεις να μάθεις παραπάνω πράγματα για άλλους ανθρώπους; Ποιους; Πώς μπορείς να το κάνεις; Τι σημαίνει «κοινωνική ομάδα», τι σημαίνει «κοινωνία» και ποιες άλλες λέξεις και έννοιες συνδέουμε μαζί τους; Τι σου αρέσει και τι όχι στη δική σου κοινωνική ομάδα; Πώς θα μπορούσαν οι άνθρωποι στη δική σου κοινωνική ομάδα ή χώρα να ζουν μαζί αρμονικά;

Πηγή: <http://www.tovima.gr/>

Σεβασμός της διαφορετικότητας, ο μεγάλος στόχος

Της Navi Pillay

Υπατη αρμοστής των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Οι παλιές και οι νέες μορφές διακρίσεων και μισαλλοδοξίας εξακολουθούν να διαιρούν τις κοινωνίες σε όλο τον κόσμο.

Το αίσθημα της ξενοφοβίας βρίσκεται σε άνοδο και συχνά γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης για δημαγωγικούς ή σκοτεινούς πολιτικούς σκοπούς. Μέρα με τη μέρα η διαβρωτική επίδραση της ξενοφοβίας υπονομεύει τα δικαιώματα των αμέτρητων θυμάτων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στη φετινή Ημέρα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (10 Δεκεμβρίου 2009), τα Ηνωμένα Έθνη ζήτησαν από όλο τον κόσμο να αγκαλιάσει τη διαφορετικότητα και να δώσει τέλος στις διακρίσεις.

Οι διακρίσεις μπορούν να λάβουν πολλές μορφές, κρυφές ή ολοφάνερές, δημόσιες ή ιδιωτικές. Μπορεί να πάρουν τη μορφή του θεσμοθετημένου ρατσισμού ή της εθνοτικής διαμάχης και να εκδηλώνονται με επεισόδια μισαλλοδοξίας και απόρριψης πέρα από κάθε έλεγχο. Θύματα των διακρίσεων είναι τα άτομα ή οι ομάδες ατόμων που θεωρούνται διαφορετικοί, λόγω της φυλής, του χρώματος, του φύλου, της γλώσσας, της θρησκείας, των πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, της εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, της περιουσιακής κατάστασης, του τόπου γέννησης, της αναπηρίας ή του σεξουαλικού τους προσανατολισμού.

Οι διακρίσεις έχουν πολλά επίπεδα. Τον μεγαλύτερο αποκλεισμό και τη μεγαλύτερη περιστολή των δικαιωμάτων τους αντιμετωπίζουν τα περιθωριοποιημένα άτομα όταν επιχειρούν να αποκτήσουν πρόσβαση στη στέγαση, την τροφή, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την εκπαίδευση.

Τα άτομα με αναπηρία αποτελούν τη μεγαλύτερη και πιο μειονεκτούσα μειονότητα του κόσμου. Για παράδειγμα, το 98% των παιδιών με αναπηρίες στις αναπτυσσόμενες χώρες δεν πηγαίνει στο σχολείο. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί αντιπροσωπεύουν το 5% του συνολικού παγκόσμιου πληθυσμού, αλλά και το 15% των φτωχότερων μελών του. Οι γυναίκες εργάζονται τα δύο τρίτα των ωρών εργασίας και παράγουν τη μισή ποσότητα των τροφίμων παγκοσμίως. Ωστόσο, λόγω των διακρίσεων και των στερεοτύπων σχετικά με τον ρόλο των φύλων, κερδίζουν μόνο το 10% του παγκόσμιου εισοδήματος ενώ κατέχουν λιγότερο από το 1% των ιδιοκτησιών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η Ιστορία έχει αποδείξει επανειλημμένως ότι όταν οι διακρίσεις, η ανισότητα και η μισαλλοδοξία αποκτήσουν ρίζες, μπορούν να καταστρέψουν τα ίδια τα θεμέλια των κοινωνιών, να περάσουν τα σύνορα και να δηλητηριάσουν τις σχέσεις μεταξύ των εθνών.

Η Ιστορία έχει επίσης επιβεβαιώσει ότι αυτού του είδους οι αποτρόπαιες πρακτικές δεν έχουν καμία απολύτως θετική πλευρά. Οι διακρίσεις υπονομεύουν την κοινωνική και οικονομική συνοχή της κοινωνίας. Απομυζούν τους πόρους της. Σπαταλούν τα ταλέντα της. Περιθωριοποιούν τα παραγωγικά άτομα και καταπιέζουν τη δημιουργικότητά τους.

Οφείλουμε να καταπολεμήσουμε τη μισαλλοδοξία και τα στενά συμφέροντα που γεννούν τις διακρίσεις. Το πράττουμε ήδη. Το όραμα των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η απόλυτη αποφασιστικότητα και η ενέργειά τους έχουν αποδώσει καρπούς.

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι έχουμε επιτύχει αξιοσημείωτη πρόοδο, αλλά δεν θα πρέπει να σταματήσουμε εδώ. Οι διακρίσεις δεν εξαφανίζονται μόνες τους. Πρέπει να τις καταπολεμούμε εκεί που εμφανίζονται. Πρέπει να προχωρήσουμε μπροστά και να προχωρήσουμε γρήγορα.

Δεν πρέπει να παραβλέπουμε επίσης το γεγονός ότι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μάς κάνει όλους πλουσιότερους. Αντίθετα, η υποβίβαση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας έχει συνέπειες για όλους μας. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις σημερινές πολυεθνικές και πολυπολιτισμικές κοινωνίες μας. Είναι επίσης εξαιρετικά επείγον να καταπολεμήσουμε τις διακρίσεις σε περιόδους κρίσης, όπως στην τρέχουσα οικονομική ύφεση, η οποία έχει δυσανάλογες επιπτώσεις για τους περισσότερο ευάλωτους και τις ήδη περιθωριοποιημένες ομάδες της κοινωνίας. Ο ανταγωνισμός για τους λιγιστούς πλέον πόρους εκθέτει τις μειονότητες σε υπόνοιες και επιθέσεις.

Στις 10 Δεκεμβρίου 1948, η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διακήρυττε κατηγορηματικά ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Περισσότερα από εξήντα χρόνια αργότερα, τα λόγια αυτά ηχούν με αμείωτη ένταση. Ας κάνουμε τις αρχές της Οικουμενικής Διακήρυξης πραγματικότητα παντού. Η παγκόσμια ανεκτικότητα και ο σεβασμός της διαφορετικότητας είναι ο μεγάλος μας στόχος.

Πηγή: <http://www.enet.gr/>